

การพัฒนาารูปแบบการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

ปยุตญณิน เชื้อนเพ็ชร พยม. นันทะวรรณ แก้วเชื่อน พยบ. ลำเนาวงศ์ ส.บ

บทคัดย่อ

ความสำคัญ ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข ส่งผลให้ประชากรมีอายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้นและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยเฉพาะภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งการดูแลรักษาเป็นรายโรคไม่สามารถที่จะแก้ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุได้ครบทุกมิติ จึงต้องอาศัยการประเมินสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม (Comprehensive Geriatric Assessment) เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลรักษาครบทุกมิติสุขภาพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุในเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย โดยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในชุมชน เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุและค้นหาความเสี่ยงต่อการเกิดโรค โดยบูรณาการด้านบริการสาธารณสุขและบริการด้านสังคมในระดับพื้นที่เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

วิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม(participatory action research) ศึกษาในประชากรที่มีอายุ 55 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 9 แห่ง เครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ที่สมัครใจมารับบริการประเมินสุขภาพจำนวน 796 คน โดยใช้แนวคิดพื้นฐานการพยาบาลผู้สูงอายุแบบองค์รวม เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) คู่มือคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับบุคลากรสาธารณสุข 2) คู่มือการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุสำหรับผู้ดูแล 3) แบบประเมินคัดกรองสุขภาพผู้สูงอายุ ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานระหว่างเดือน มกราคม ถึง เดือนพฤศจิกายน 2557 โดยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1) ขั้นการวางแผน ทบทวนวรรณกรรม พัฒนาเครื่องมือและทดสอบเครื่องมือ พัฒนาศักยภาพด้านความรู้ในการประเมินสุขภาพและการดูแลผู้สูงอายุแบบองค์รวม แก่ทีมสุขภาพ บุคลากรสาธารณสุข ระยะที่ 2) ขั้นปฏิบัติงาน วางแผนการดำเนินงานร่วมกับทีมสุขภาพและภาคีเครือข่ายในชุมชน สื่อสารประชาสัมพันธ์ การให้บริการประเมินสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม(Comprehensive Geriatric Assessment) ในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 9 แห่งๆละ 1 วัน โดยการซักประวัติ ตรวจสอบสุขภาพทั่วไป ประเมินสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม ประเมินพฤติกรรมสุขภาพ ระยะที่ 3) ขั้นติดตามและประเมินผล และ ระยะที่ 4) ขั้นการปรับปรุงส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพอย่างต่อเนื่อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่ามีผู้มารับบริการประเมินสุขภาพอายุ 55 -59 ปีร้อยละ 16.83 อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 83.17 เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย 510:286 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้(กลุ่มติดสังคม) ร้อยละ 100 ผลการประเมินพบปัญหาสุขภาพ ดังนี้ ภาวะรอบเอวเกินเกณฑ์มาตรฐาน ร้อยละ 33.29 รองลงมาได้แก่ ภาวะอ้วน ร้อยละ 23.50 ความดันโลหิตสูงร้อยละ 19.75 มีปัญหาทางสายตา ร้อยละ 14.95 ภาวะกลืนปัสสาวะไม่อยู่ ร้อยละ 10.18 ภาวะ

ชิมเซร่าร้อยละ 4.15 สงสัยภาวะสมองเสื่อม ร้อยละ 1.51 นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านสุขภาพช่องปาก และปัญหาด้านพฤติกรรมสุขภาพ โดยผู้สูงอายุที่ผลการตรวจสุขภาพผิดปกติ ได้รับคำแนะนำในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น และติดตามต่อเนื่องจากหน่วยบริการสุขภาพของอำเภอแม่ลาว ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพซับซ้อนได้รับการส่งต่อพบแพทย์เพื่อทำการวินิจฉัยรักษา ผู้สูงอายุที่มีความเสี่ยงด้านสุขภาพ นัดมาเข้าร่วมกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และในผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดีได้จัดกิจกรรมร่วมกับภาคีเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมผู้สูงอายุ แกนนำสุขภาพ โดยคัดเลือกผู้สูงอายุต้นแบบสุขภาพดีเพื่อเป็นแบบอย่างของการดูแลสุขภาพจากแต่ละตำบล จำนวน 15 คน ซึ่งจากการประเมินความพึงพอใจพบว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุเครือข่ายบริการสุขภาพอำเภอแม่ลาวในระดับมากที่สุด ร้อยละ 95.21 ระดับมาก ร้อยละ 4.79

สรุปและข้อเสนอแนะ รูปแบบการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการสุขภาพได้เพิ่มขึ้น ซึ่งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสามารถนำมาเป็นแนวทางในการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชน โดยปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทและต้นทุนทางสังคมเพื่อแก้ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุได้ครบทุกมิติ ในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ต่อไป

คำสำคัญ รูปแบบการจัดบริการสุขภาพผู้สูงอายุ, การประเมินสุขภาพผู้สูงอายุแบบองค์รวม